

ความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่

Financial Literacy of New-Generation Teachers

ภัทรชัย อ่อนน่วม¹ และ พัชรารณ ทัพบาลี^{2*}

Pattharachai Ornuam¹ and Patcharaporn Thabmali^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดรู้ทางการเงินและจัดกลุ่มระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ ตัวอย่าง คือ ครูผู้ช่วย และ ครู (คศ.1) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรุงเทพมหานคร จำนวน 280 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือ คือ แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินที่พัฒนาจากชุดคำถามสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี 2563 และ (ร่าง) ชุดคำถามปี 2565 ของธนาคารแห่งประเทศไทย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ และความโด่ง ผลการวิจัย พบว่า 1) ครูรุ่นใหม่มีความฉลาดรู้ทางการเงินในระดับค่อนข้างดี ($M = 62.20$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรู้ทางการเงินพื้นฐานและความรู้ทางการเงินเพิ่มเติมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 56.40, SD = 2.58; M = 59.25, SD = 4.49$) ทักษะทางการเงินอยู่ในระดับดีเยี่ยม ($M = 93.33, SD = 0.57$) และพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับดี ($M = 71.29, SD = 2.31$) และ 2) ความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ กลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินสูง (ร้อยละ 28.93) กลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินปานกลาง (ร้อยละ 39.64) และกลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินต่ำ (ร้อยละ 31.43) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความแตกต่างในระดับความฉลาดรู้ทางการเงินซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาทักษะทางการเงินให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม

คำสำคัญ : ความฉลาดรู้ทางการเงิน, ครูรุ่นใหม่, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พื้นที่กรุงเทพมหานคร

Article Info: Received 15 January, 2025; Received in revised form 22 April, 2025; Accepted 22 April, 2025

¹ นิสิตมหบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล : pattharachai.orn@gmail.com

Graduate Student in Division of Development Education, Department of Educational Policy, Management, and Leadership, Faculty of Education Chulalongkorn University Email: pattharachai.orn@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล : patcharaporn.t@chula.ac.th

Lecturer in Division of Development Education, Department of Educational Policy, Management, and Leadership, Faculty of Education Chulalongkorn University Email: patcharaporn.t@chula.ac.th

* Corresponding author

Abstract

This study aimed to examine the level of financial literacy and classify the financial literacy levels among new-generation teachers. The sample consisted of 280 assistant teachers and level-one professional teachers in schools under the Bangkok Office of the Basic Education Commission (OBEC). A stratified random sampling method was employed. The research instrument was a financial literacy assessment adapted from the 2020 Thai Financial Literacy Survey and the 2022 draft questionnaire developed by the Bank of Thailand. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, coefficient of variation, skewness, and kurtosis. The results revealed that: 1) the overall financial literacy level of new-generation teachers was relatively good ($M = 62.20$). Specifically, both basic and advanced financial knowledge were at a moderate level ($M = 56.40$, $SD = 2.58$; $M = 59.25$, $SD = 4.49$), financial attitude was at an excellent level ($M = 93.33$, $SD = 0.57$), and financial behavior was at a good level ($M = 71.29$, $SD = 2.31$), and 2) The financial literacy levels of new-generation teachers were categorized into three groups: high (28.93%), medium (39.64%), and low (31.43%). These findings indicate clear differences in financial literacy levels, which can be used as a foundation for designing appropriate financial literacy development strategies tailored to each group.

Keywords: financial literacy, new-generation teachers, Office of the Basic Education Commission (OBEC), Bangkok

บทนำ

ครูจำนวนหนึ่งในปัจจุบันประสบปัญหาทางการเงิน เนื่องจากปัญหานี้สินครู ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยชี้ให้เห็นสถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทย ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 พบว่า สัดส่วนคนไทยที่มีหนี้คิดเป็นร้อยละ 37 จากจำนวนประชากรทั้งหมด โดยคิดเป็นหนึ่งในสามของประชากรไทย และสัดส่วนของบุคคลที่เป็นหนี้มีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ และมีจำนวน 2 ใน 3 ของบัญชีหนี้ครัวเรือนทั้งหมดของไทยที่อาจเป็นหนี้ที่ไม่สร้างรายได้ (non-productive loan) ในรูปแบบสินเชื่อที่ไม่ได้สร้างรายได้ ได้แก่ สินเชื่อส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 39 และสินเชื่อบัตรเครดิต ทั้งนี้สัดส่วนที่เป็นหนี้คิดเป็นจำนวน 1.4 ล้านล้านบาท จากจำนวนครู 900,000 คน นอกจากนี้ ยังพบว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เป็นวัยในช่วงเพิ่งเริ่มทำงาน (first jobber) เป็นกลุ่มที่มีหนี้เร็วขึ้น และเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนหนี้เสียสูงที่สุด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

ปัญหานี้สินของข้าราชการครูในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางทางการเงินของวิชาชีพครูอย่างชัดเจน นุชประภา โมกข์ศาสตร์ และ เดชรัต สุขกำเนิด (2565) รายงานว่า ข้าราชการครูกว่า 900,000 คนทั่วประเทศเป็นหนี้สิน โดยแบ่งเป็นครูที่ยังไม่เกษียณจำนวนประมาณ 400,000 คน และครูที่เกษียณแล้ว 500,000 คน มียอดหนี้รวมประมาณ 1.4 ล้านล้านบาท แบ่งเป็นหนี้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจำนวน 890,000 ล้านบาท ธนาคารออมสิน 390,000 ล้านบาท ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) 61,000 ล้านบาท และธนาคารกรุงไทย 63,000 ล้านบาท จากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ครูสามารถก่อหนี้ได้ง่ายคือการที่ครูเป็นข้าราชการซึ่งได้รับเงินเดือนและสวัสดิการจากรัฐอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้ง

การกู้ยืมส่วนใหญ่อยู่ภายใต้ระบบการหักชำระหนี้ผ่านบัญชีเงินเดือนโดยตรง ทำให้สถาบันการเงินมองว่าครูเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีความเสี่ยงในการผิดนัดชำระหนี้ต่ำ จึงนำไปสู่การปล่อยสินเชื่อในวงเงินที่สูงและขยายตัวต่อเนื่อง จากรายงานดังกล่าว ยังพบว่า กลุ่มครูรุ่นใหม่ในวัยเพิ่งเริ่มทำงานเป็นกลุ่มที่มีหนี้เร็วขึ้น และเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนหนี้เสียสูงที่สุด เป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงความเสี่ยงบางทางการเงินของแรงงานรุ่นใหม่ในระบบราชการ โดยเฉพาะกลุ่ม “ครูรุ่นใหม่” ที่ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการวางแผนทางการเงิน การบริหารรายได้ และการจัดการภาระหนี้สิน

นอกจากนี้ การเลือกศึกษากลุ่มครูรุ่นใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครยังมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากกรุงเทพฯ เป็นพื้นที่เมืองหลวงที่มีต้นทุนชีวิตสูงและค่าครองชีพโดยเฉลี่ยสูงที่สุดในประเทศ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย ค่าเดินทาง และภาระรายจ่ายในชีวิตประจำวัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ส่งผลให้ครูที่เริ่มต้นทำงานในกรุงเทพฯ ต้องเผชิญกับแรงกดดันทางการเงินในระดับที่แตกต่างจากครูในพื้นที่อื่น ประกอบกับรายได้ในช่วงเริ่มต้นของวิชาชีพครูยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างจำกัด ทำให้กลุ่มครูรุ่นใหม่ในเขตเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพฯ ตกอยู่ในภาวะเปราะบางทางการเงินมากเป็นพิเศษ การศึกษาความฉลาดรู้ทางการเงินในบริบทนี้จึงไม่เพียงแต่เป็นการประเมินระดับความรู้และพฤติกรรมทางการเงินของครูเท่านั้น แต่ยังช่วยเปิดเผยปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกี่ยวข้องกับการก่อหนี้หรือการวางแผนทางการเงินอย่างไม่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่อย่างแท้จริง

ผลการศึกษาของ อัจฉรา โยมสินธุ์ (2564) และ ญัฐยา สุกุลพอง (2562) ชี้ให้เห็นว่า ความฉลาดรู้ทางการเงินมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมทางการเงินของครู โดยเฉพาะการก่อหนี้เกินตัว ทั้งนี้ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, 2013) ให้นิยามความฉลาดรู้ทางการเงินว่าเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินในกลุ่มครูรุ่นใหม่ที่มีอายุงาน 1–5 ปี ที่เป็นผู้ที่เพิ่งเข้าสู่ระบบข้าราชการครู โดยผู้วิจัยอิงจากแนวทางของ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2566) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เติบโตท่ามกลางบริบทเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การประเมินระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูกลุ่มนี้จึงมีความจำเป็น เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และจำแนกกลุ่มตามระดับความสามารถในการจัดการทางการเงิน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบแนวทางพัฒนาองค์ความรู้และมาตรการเชิงนโยบายให้ตรงกับลักษณะพฤติกรรมและบริบทของแต่ละกลุ่ม อันจะนำไปสู่การลดปัญหาหนี้สินครูในระยะยาวอย่างเป็นระบบ

ปัญหาหนี้สินข้าราชการครูเป็นประเด็นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในระดับประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ (2566) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวและกำหนดแผนแก้ไขปัญหานี้ผ่านข้าราชการครู 8 ด้าน โดยหนึ่งในแนวทางสำคัญคือการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน (financial literacy) โดยเฉพาะในกลุ่มครูรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มเผชิญกับความเสี่ยงทางการเงินจากการเริ่มต้นประกอบอาชีพ การตั้งครอบครัว และการลงทุนในระยะเริ่มต้น ทั้งนี้ได้มีการดำเนินโครงการพัฒนาสมรรถนะครูผ่านหลักสูตรออนไลน์ “ครูไทยยุคใหม่ เข้าใจการเงิน” ที่ออกแบบมาเพื่อครูที่มีอายุราชการ

6-25 ปี เพื่อเสริมสร้างทักษะการวางแผนทางการเงินและวินัยด้านการออมอย่างยั่งยืน ยังได้ร่วมมือกับธนาคารออมสินในการจัดอบรมให้ความรู้ทางการเงินแก่ข้าราชการครูในระดับพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาผ่านการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเงินอย่างต่อเนื่อง

ขณะเดียวกัน ความฉลาดรู้ทางการเงินมิได้จำกัดอยู่ที่ตัวครูเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจากครูเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตทางการเงิน โดยครูที่มีความรู้ด้านการเงินและปฏิบัติตนอย่างมีวินัย จะสามารถถ่ายทอดทักษะสำคัญ เช่น การออม การลงทุน และการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลให้แก่ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Compen et al., 2019; Sawatzki & Sullivan, 2017) งานวิจัยในระดับนักเรียน เช่น ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของ กมลชนก สกนธวัฒน์ (2565) ที่ได้รับการเผยแพร่โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของระบบการศึกษาไทยในการบูรณาการความรู้ด้านการเงินตั้งแต่ระดับพื้นฐาน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในฐานะที่เป็นบุคคลผู้จัดการการเงินของตนเองและในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้เรียน การจัดกลุ่มครูตามระดับความสามารถด้านความฉลาดรู้ทางการเงินจะช่วยให้สามารถออกแบบแนวทางพัฒนาและกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพที่สอดคล้องกับลักษณะและพฤติกรรมของแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การลดปัญหาหนี้สินในระยะยาว และการยกระดับคุณภาพชีวิตของครูและนักเรียนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของครูรุ่นใหม่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม และค่าครองชีพที่ท้าทายมากกว่าพื้นที่อื่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อจัดกลุ่มระดับด้านความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรุงเทพมหานคร

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูรุ่นใหม่ ที่มีอายุราชการ 1-5 ปี ในระดับครูผู้ช่วยถึงครู (คศ.1) ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรุงเทพมหานคร จากข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ปี 2566 ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) พบว่า มีข้าราชการครูในสังกัด สพฐ. ทั่วประเทศ จำนวน 409,500 คน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวมิได้มีการระบุจำนวนครูรุ่นใหม่ในระดับ

ครูผู้ช่วยและครู (คศ.1) ในสังกัด สพฐ. กรุงเทพมหานคร อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ตัวอย่าง คือ ครูรุ่นใหม่ ที่มีอายุราชการ 1-5 ปี ในระดับครูผู้ช่วยและครู (คศ.1) ในสังกัด สพฐ. กรุงเทพมหานคร จำนวน 280 คน โดยแบ่งเป็น 1) สังกัดโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 115 คน 2) สังกัดโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน และ 3) สังกัดโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 125 คน ทั้งนี้ได้มาจากการคัดเลือกตัวอย่างวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) ใช้เกณฑ์การแบ่งตามเขตพื้นที่การศึกษา 3 เขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม g*power และกำหนดค่าขนาดอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.25 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.05 และค่า power เท่ากับ 0.95

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลทางการเงินเบื้องต้น จำนวน 19 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) และ 2) แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินทั่วไป ประกอบไปด้วย ข้อคำถามทั้งหมด 50 ข้อ แบ่งตามองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงินทั้ง 4 ด้าน ตามองค์ประกอบความฉลาดรู้ทางการเงินที่ทาง OECD กำหนด ได้แก่ 1) ความรู้ทางการเงินพื้นฐาน จำนวน 10 ข้อ 2) ความรู้ทางการเงินเพิ่มเติม จำนวน 26 ข้อ 3) ทักษะทางการเงิน จำนวน 3 ข้อ และ 4) พฤติกรรมทางการเงิน จำนวน 11 ข้อ โดยรูปแบบข้อคำถามทั้งหมดเป็นแบบตรวจสอบรายการ ทั้งนี้ดัดแปลงจากชุดคำถามสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2563 และร่างปี 2565 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งอิงตามกรอบการประเมินระดับนานาชาติของ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, 2020) โดยผู้วิจัยได้ปรับคำถามและตัวเลือกให้เหมาะสมกับบริบทของครูรุ่นใหม่มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยนำเครื่องมือดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญด้านฉลาดรู้ทางการเงินของครู พิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบและข้อคำถามเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) นำผลมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่าความสอดคล้องทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 และเพื่อประเมินค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้ (try out) แบบสอบถามกับตัวอย่างนักร้อง จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นครูรุ่นใหม่ในลักษณะเดียวกับตัวอย่างจริงแต่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างหลัก ผลการคำนวณ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับดี แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยดำเนินการขออนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่ใบรับรอง 252/67 เพื่อการพิทักษ์สิทธิตัวอย่างวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองผ่านแบบสอบถามออนไลน์ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 โดยขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย 1) ประสานงานกับตัวอย่างเพื่อชี้แจงและขอความยินยอม 2) ขอหนังสือรับรองจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล และ 3) ส่งแบบสอบถามผ่าน google form และติดตามผลการตอบกลับ ซึ่งได้รับคืนครบร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1: เพื่อศึกษาระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่เพื่อทราบถึงระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ และความโด่ง มีเกณฑ์การแปลความหมายของความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ ผู้วิจัยจะนำมาคำนวณคะแนนให้อยู่ในรูปแบบร้อยละ และประเมินระดับความฉลาดรู้ทางการเงินโดยอ้างอิงตามกำหนดเกณฑ์คะแนนโดยธนาคารแห่งประเทศไทย อ้างอิงจากการให้คะแนนของ OECD (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) แสดงความหมายดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายของความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่

ช่วงคะแนน	ช่วงคะแนน (ร้อยละ)	ความหมาย
45 - 50	90.00 – 100.00	ดีเยี่ยม
40 - 44	80.00 – 89.99	ดีมาก
35 - 39	70.00 – 79.99	ดี
30 - 34	60.00 – 69.99	ค่อนข้างดี
25 - 29	50.00 – 59.99	ปานกลาง
20 - 24	40.00 – 49.99	พอใช้
15 - 19	30.00 – 39.99	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
0 - 14	0.00 – 29.99	ต่ำกว่าเกณฑ์

หลังจากทราบถึงระดับระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนสังกัด สพฐ. กรุงเทพมหานคร แล้วนั้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อจัดกลุ่มระดับด้านความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนสังกัด สพฐ. กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาจัดแบ่งกลุ่มครูตามระดับคะแนนตามทฤษฎีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ (achievement evaluation theory) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้หรือความสามารถของบุคคล โดยแบ่งระดับคะแนนเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสะท้อนระดับของการบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามที่กำหนด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่

ตัวอย่างครูรุ่นใหม่ จำนวน 280 คน ส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 44.64 รองลงมาคือ สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 1 ร้อยละ 41.07 และเขต 2 ร้อยละ 14.29 ด้านเพศ ร้อยละ 67.1 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 26.8 เป็นเพศชาย และร้อยละ 6.1 เป็นเพศทางเลือก ในด้านวิทยฐานะ ร้อยละ 56.1 เป็นครูผู้ช่วย และร้อยละ 43.9 เป็นครู (คศ.1) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000–20,000 บาท ร้อยละ 72 โดยยังไม่มีรายได้เสริม ร้อยละ 70.7 แม้ร้อยละ 77.1 ระบุว่า มีเงินออม แต่กว่าครึ่ง ร้อยละ 50.9 มีเงินออมน้อยกว่ารายได้ต่อเดือน ด้านภาระหนี้ พบว่า ร้อยละ 70 ของครูรุ่นใหม่มีหนี้สิน สาเหตุหลัก ได้แก่ การซื้อ/เช่าที่อยู่อาศัย ร้อยละ 25.7 ยานพาหนะส่วนตัว ร้อยละ 22.1 ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน ร้อยละ 20.3 การอุปโภคบริโภคส่วนตัว ร้อยละ 18.9 และการซื้ออุปกรณ์การสอน ร้อยละ 17.5 ทั้งนี้ ร้อยละ 83.6 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านความฉลาดรู้ทางการเงินมาก่อน

ผลการวิเคราะห์ความฉลาดรู้ทางการเงิน พบว่า ครูรุ่นใหม่มีความฉลาดรู้ทางการเงินอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($M = 62.20$) เมื่อพิจารณาตัวแปรรายด้าน พบว่า มีความรู้ทางการเงินพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 56.40$, $SD = 2.58$) ความรู้ทางการเงินเพิ่มเติมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 59.25$, $SD = 4.49$) ทักษะคติทางการเงิน อยู่ในระดับดีเยี่ยม ($M = 93.33$, $SD = 0.57$) และพฤติกรรมทางการเงิน อยู่ในระดับดี ($M = 71.29$, $SD = 2.31$) (ตาราง 1)

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ จำแนกเป็นรายด้าน และโดยรวม

ความฉลาดรู้ทางการเงิน	คะแนนเฉลี่ย	M	SD	แปลผล
1. ด้านความรู้ทางการเงินพื้นฐาน (10 คะแนน)	5.64	56.40	2.58	ปานกลาง
1.1 ความรู้ด้านรายได้ (3 คะแนน)	1.78	54.14	1.59	ปานกลาง
1.2 ความรู้ด้านการออม (4 คะแนน)	1.28	29.20	1.04	ต่ำกว่าเกณฑ์
1.3 ความรู้ด้านการลงทุน (3 คะแนน)	2.58	78.21	0.78	ดี
2. ด้านความรู้ทางการเงินเพิ่มเติม (26 คะแนน)	15.40	59.25	4.49	ปานกลาง
2.1 การเงินดิจิทัล (6 คะแนน)	4.38	69.11	1.21	ค่อนข้างดี
2.2 ภัยทางการเงิน (7 คะแนน)	4.56	61.79	0.60	ค่อนข้างดี
2.3 การออมเพื่อฉุกเฉิน (6 คะแนน)	1.94	30.63	0.99	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
2.4 การออมเพื่อการเกษียณ (7 คะแนน)	4.52	61.23	3.50	ค่อนข้างดี
3. ด้านทัศนคติทางการเงิน (3 คะแนน)	2.79	93.33	0.57	ดีเยี่ยม
3.1 การออมเงินเพื่ออนาคต (1 คะแนน)	0.88	88.57	0.31	ดีมาก
3.2 การวางแผนระยะยาว (1 คะแนน)	0.94	94.64	0.22	ดีเยี่ยม
3.3 ทัศนคติการมีเงินแล้วต้องจ่ายอย่างเต็มที่ (1 คะแนน)	0.96	96.76	0.17	ดีเยี่ยม

ตาราง 1 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ จำแนกเป็นรายด้าน และโดยรวม

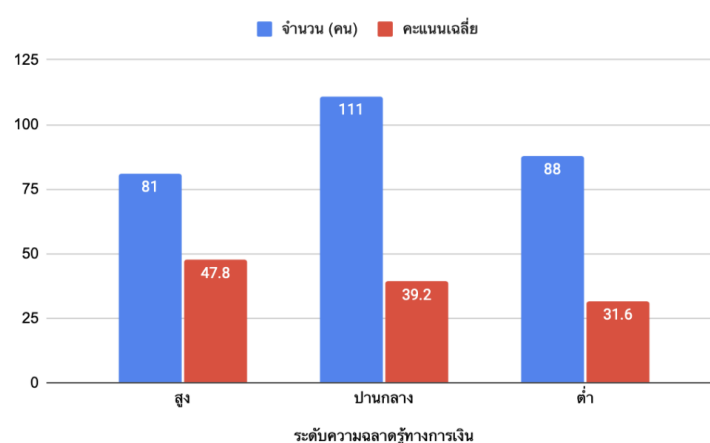
ความฉลาดรู้ทางการเงิน	คะแนนเฉลี่ย	M	SD	แปลผล
4. ด้านพฤติกรรมทางการเงิน (11 คะแนน)	7.84	71.29	2.44	ดี
4.1 การตัดสินใจทางการเงินและจัดสรรเงิน (1 คะแนน)	0.73	87.14	0.33	ดีมาก
4.2 การเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ (1 คะแนน)	0.51	60.00	0.49	ค่อนข้างดี
4.3 การดูแลการเงินของตนเองอย่างใกล้ชิด (3 คะแนน)	2.25	88.93	0.63	ดีมาก
4.4 การชำระค่าใช้จ่ายตรงต่อเวลา (1 คะแนน)	0.77	91.43	0.28	ดีเยี่ยม
4.5 การไต่ตรองก่อนซื้อ (1 คะแนน)	0.74	88.21	0.32	ดีมาก
4.6 การตั้งเป้าหมายระยะยาว (2 คะแนน)	1.41	83.93	0.36	ดีมาก
4.7 วิธีการออมเงิน (2 คะแนน)	1.43	84.64	0.36	ดีมาก
รวม (50 คะแนน)	31.67	62.20	7.61	ค่อนข้างดี

2. การจัดกลุ่มระดับด้านความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่

ผลการวิเคราะห์ระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาจัดแบ่งกลุ่มครูตามระดับคะแนน ตามทฤษฎีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้หรือความสามารถของบุคคล โดยแบ่งระดับคะแนนเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสะท้อนระดับของการบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามที่กำหนด สามารถแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ทั้งนี้แสดงจำนวน และสัดส่วนครูโดยจัดแบ่งกลุ่มครูตามระดับคะแนน (ภาพ 1)

ภาพ 1

จำนวน และสัดส่วนครูโดยจัดแบ่งกลุ่มครูตามระดับคะแนน

2.1 กลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินระดับสูง กลุ่มนี้คิดเป็นร้อยละ 28.93 ซึ่งมีจำนวนครูน้อยที่สุด ได้คะแนนอยู่ในช่วง “ดี” ถึง “ดีเยี่ยม” (35–50 คะแนน จากเต็ม 50 คะแนน) ครูส่วนใหญ่มีเงินออมร้อยละ 90.5 โดยร้อยละ 36.8 มีเงินออมมากกว่ารายได้ต่อเดือน 3 เท่า และร้อยละ 27.2 มีเงินออมน้อยกว่า

รายได้ ขณะเดียวกัน ร้อยละ 61.9 มีภาระหนี้ โดยร้อยละ 46.2 มีหนี้มากกว่ารายได้ต่อเดือน 3 เท่าอยู่ที่ร้อยละ 71.63 ด้านความรู้ทางการเงินพื้นฐานอยู่ในระดับดี ร้อยละ 77.94 โดยเฉพาะเรื่องการลงทุน ร้อยละ 93.55 แต่ยังมีจุดอ่อนในเรื่องดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น ร้อยละ 29.37 และดอกเบี้ยสินเชื่อ ร้อยละ 18.25 ด้านรายได้และค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับดี โดยสามารถคำนวณค่าใช้จ่ายรายวันได้แม่นยำ ร้อยละ 94.44 ด้านทัศนคติทางการเงินอยู่ในระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 98.35 โดยให้ความสำคัญกับการใช้เงินอย่างมีแผนและการวางแผนระยะยาว ส่วนพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 85.43 โดยเฉพาะการจัดสรรเงินก่อนใช้ ร้อยละ 93.82 ด้านความฉลาดรู้ทางการเงินเพิ่มเติม ครูในกลุ่มนี้มีความเข้าใจเรื่องการเงินดิจิทัลในระดับดี ร้อยละ 73.09 เช่น การรักษาความปลอดภัยบัญชีออนไลน์ แต่ยังคงพัฒนาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับภัยทางการเงิน ร้อยละ 69.84

กลุ่มครูที่มีความฉลาดรู้ทางการเงินสูงมีความสามารถในการบริหารจัดการเงินและการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงการตระหนักรู้ด้านความเสี่ยงและการวางแผนทางการเงินระยะยาว อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกดอกเบี้ย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการออมและบริหารหนี้สินในด้านการเงินดิจิทัล ครูกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางการเงิน แต่ยังคงขาดความรู้เกี่ยวกับภัยทางการเงินบางประการ จำเป็นต้องเสริมสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงและการเงินอย่างยั่งยืน

2.2 กลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินปานกลาง กลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.64 ได้คะแนนในระดับ “ค่อนข้างดี” (30–34 คะแนน) และ “ปานกลาง” (25–29 คะแนน) จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ครูส่วนใหญ่มีเงินออม ร้อยละ 68.5 แต่ออมในระดับต่ำ โดยร้อยละ 69.4 มีเงินออมน้อยกว่ารายได้ต่อเดือนและมีหนี้ในอัตราสูง ร้อยละ 78.3 โดยร้อยละ 45 มีหนี้มากกว่ารายได้ 3 เท่า ระดับความฉลาดรู้ทางการเงินโดยรวมอยู่ที่ร้อยละ 62.79 ด้านความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.79 โดยเฉพาะด้านการลงทุนอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 83.10 สะท้อนถึงศักยภาพในการกระจายความเสี่ยงทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจเรื่องเงินเฟ้อ รายได้จากงาน และแหล่งรายได้ทางเลือกยังอยู่ในระดับจำกัด ด้านการออมเป็นจุดอ่อนสำคัญ ร้อยละ 34.64 โดยเฉพาะความรู้เรื่องดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น ร้อยละ 29.37 และดอกเบี้ยสินเชื่อ ร้อยละ 18.25 ที่ยังต่ำ ส่งผลต่อความสามารถในการวางแผนการออมในระยะยาว ด้านทัศนคติทางการเงินอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 92.49 โดยให้ความสำคัญกับการใช้เงินอย่างมีแผน ส่วนพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 76.12 โดยเฉพาะการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ทางการเงินยังต้องพัฒนา ร้อยละ 52.25 ด้านความรู้ทางการเงินเพิ่มเติมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.03 ครูให้ความสำคัญกับความปลอดภัยบัญชีออนไลน์ ร้อยละ 79.37 แต่ยังคงขาดความเข้าใจเรื่องภัยทางการเงิน เช่น การออมเพื่อฉุกเฉิน ร้อยละ 27.74 และเพื่อเกษียณ ร้อยละ 49.16

กลุ่มครูที่มีความฉลาดรู้ทางการเงินในระดับปานกลางแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงินที่ยังต้องพัฒนา แม้ว่าจะมีความเข้าใจด้านการลงทุนในระดับดี แต่ยังคงขาดความรู้เกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น เงินเฟ้อ และมีข้อจำกัดในการวางแผนรายได้เสริมและการจัดการแหล่งรายได้ระยะยาว ในด้านการออม ครูกลุ่มนี้มีแนวโน้มออมเงินต่ำกว่ากลุ่มที่มีความฉลาดรู้ทางการเงินสูง โดยเฉพาะ

การคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากและสินเชื่อ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการออมระยะยาว แม้ว่าทัศนคติทางการเงินจะอยู่ในระดับสูง แต่พฤติกรรมทางการเงินยังต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจและการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ในด้านการเงินดิจิทัล ความเข้าใจของกลุ่มนี้ยังอยู่ในระดับปานกลาง และขาดความตระหนักเกี่ยวกับภัยทางการเงิน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว

2.3 กลุ่มความรู้ฉลาดรู้ทางการเงินต่ำ ครูในกลุ่มนี้คิดเป็นร้อยละ 31.43 ได้คะแนนในระดับ “พอใช้” (20–29 คะแนน) “ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ” (15–19 คะแนน) และ “ต่ำกว่าเกณฑ์” (0–14 คะแนน) ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม ร้อยละ 63.6 และในกลุ่มที่ออม ส่วนมากออมน้อยกว่ารายได้ต่อเดือน ร้อยละ 50 ขณะเดียวกัน มีครูที่มีหนี้ถึงร้อยละ 54.5 โดยส่วนใหญ่มีหนี้้น้อยกว่ารายได้ต่อเดือน 1 เดือน ร้อยละ 66.7 คะแนนรวมด้านความฉลาดรู้ทางการเงินอยู่ที่ร้อยละ 56.40 ความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะความรู้ด้านรายได้ ร้อยละ 5.45 และการออม ร้อยละ 4.55 เช่น ความสามารถในการคำนวณรายได้จากการทำงาน และดอกเบี้ยเงินฝาก อยู่ในระดับใกล้เคียงศูนย์ ด้านการลงทุนแม้เป็นสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มนี้ ร้อยละ 36.36 แต่ยังคงต่ำเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ด้านทัศนคติทางการเงินอยู่ในระดับดี ร้อยละ 87.50 โดยเฉพาะการวางแผนระยะยาวและการใช้จ่ายอย่างมีเป้าหมาย ส่วนพฤติกรรมทางการเงินอยู่ที่ร้อยละ 71.59 แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ร้อยละ 51.13 ครูในกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ด้านการเงินดิจิทัล ร้อยละ 20.66 โดยเฉพาะการป้องกันความเสี่ยง เช่น การออมเพื่อฉุกเฉิน ร้อยละ 9.09 และเพื่อเกษียณ ร้อยละ 5.4 แม้จะมีทัศนคติที่ดี แต่ยังคงต้องได้รับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้และทักษะการเงินพื้นฐานอย่างเร่งด่วน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

แม้ว่าครูกลุ่มนี้จะมีทัศนคติทางการเงินที่ดี แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ทางการเงิน การออม และการบริหารรายได้ การพัฒนาทักษะทางการเงินโดยเฉพาะด้านการคำนวณรายได้ การออม และการลงทุน จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการทางการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

ประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่สังกัด สพฐ. พื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ และกลุ่มระดับด้านความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่

1. ระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่

ผลการศึกษาระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ พบว่า ครูรุ่นใหม่มีระดับความฉลาดรู้ทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($M = 62.20$, $SD = 7.61$) สะท้อนถึงความเข้าใจในแนวคิดด้านการเงินในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะด้านทัศนคติทางการเงินที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม และพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับดี อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารายมิติพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ และสามารถตั้งข้อสังเกต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความรู้ทางการเงินพื้นฐานและความรู้ทางการเงินเพิ่มเติมยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจส่งผลให้ครูรุ่นใหม่บางส่วนยังไม่สามารถแปลงความรู้เป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ครูรุ่นใหม่จะมีความรู้ทางการเงินในระดับที่สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของ OECD และธนาคารแห่งประเทศไทย แต่การนำไปใช้จริงยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เช่น แรงจูงใจ ความมั่นใจในการตัดสินใจทางการเงิน หรือวินัยทางการเงิน ซึ่งอาจยังไม่พัฒนาอย่างเพียงพอในบางกลุ่ม ทั้งนี้แนวคิดของ Atkinson & Messy (2012) ชี้ให้เห็นว่า ความฉลาดรู้ทางการเงินประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ซึ่งไม่จำเป็นต้องพัฒนาไปพร้อมกันเสมอไป ผลการศึกษานี้จึงสะท้อนว่า การมีทัศนคติทางการเงินที่ดีอาจยังไม่เพียงพอหากไม่ได้รับการเสริมสร้างความรู้และฝึกฝนพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของครูรุ่นใหม่ที่อาจเผชิญภาระทางการเงิน รายได้จำกัด และมีบทบาทในฐานะแบบอย่างให้กับนักเรียน ประเด็นนี้จึงควรได้รับการพิจารณาในการออกแบบนโยบายและหลักสูตรผลิตครู หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นให้การส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินไม่เพียงแต่สร้างความรู้ว่า “อะไรควรทำ” เท่านั้น แต่ต้องสามารถส่งเสริมให้ครูสามารถ “ลงมือทำได้จริง” ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเป็รากฐานสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนในระยะยาว

1.2 พฤติกรรมการออมที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่แนะนำ แม้ว่าครูรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะมีเงินออม แต่สัดส่วนของเงินออมยังไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ ซึ่งแนะนำให้มเงินออมไม่น้อยกว่า 3 เท่าของเงินเดือน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) สถานการณ์นี้อาจเป็นผลมาจากรายได้เฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 10,000–20,000 บาทต่อเดือน ซึ่งอาจไม่เพียงพอในการจัดสรรเงินสำหรับออมในระดับที่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและภาระหนี้สินที่ครูจำนวนมากต้องแบกรับ ปัญหานี้สอดคล้องกับผลการสำรวจของ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563) ซึ่งพบว่า มีเพียงร้อยละ 38 ของประชากรไทยที่มีเงินออมฉุกเฉินเพียงพอ และแม้จะมีแผนการออมเพื่อการเกษียณ แต่มีเพียงร้อยละ 20 ที่สามารถดำเนินการตามแผนได้สำเร็จ

1.3 พฤติกรรมการก่อหนี้และประเภทของหนี้สิน ครูรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 มีภาระหนี้ โดยเหตุผลหลักคือเพื่อซื้อหรือเช่าที่อยู่อาศัย ร้อยละ 25.7 ยานพาหนะส่วนตัว ร้อยละ 22.1 และช่วยเหลือค่าใช้จ่ายนักเรียน ร้อยละ 20.3 พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงภาระด้านคุณภาพชีวิตและบทบาทหน้าที่ของครู อย่างไรก็ตาม หากขาดการบริหารจัดการหนี้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจนำไปสู่ปัญหาทางการเงินในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพร ภูพันธ์ และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส (2561) ที่พบว่า ครูข้าราชการจำนวนมากมีหนี้สินสูง โดยแหล่งเงินกู้หลักคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ ธนาคารออมสิน และธนาคารพาณิชย์

1.4 ความรู้ทางการเงินที่ไม่สม่ำเสมอในแต่ละด้าน แม้ว่าระดับความฉลาดรู้ทางการเงินโดยรวมของครูรุ่นใหม่จะอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่พบว่า ความรู้ด้านต่าง ๆ ยังมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะด้านการลงทุนซึ่งอยู่ในระดับดี ร้อยละ 78.21 ขณะที่ความรู้เรื่องการออมโดยเฉพาะดอกเบี้ยเงินฝากทบต้นและสินเชื่อยังต่ำ ร้อยละ 29.20 สอดคล้องกับผลสำรวจของ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) ที่พบว่า เพียงร้อยละ 8.6 ของประชากรสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับดอกเบี้ยทบต้นได้ถูกต้อง ซึ่งสามารถส่งผลต่อการวางแผนทางการเงินในระยะยาว

1.5 ครูรุ่นใหม่มีทัศนคติทางการเงินในระดับดีเยี่ยม โดยเฉพาะการออมเพื่ออนาคต ร้อยละ 88.57 และการวางแผนระยะยาว ร้อยละ 94.64 อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตระหนักว่า ระดับคะแนนที่สูงอาจได้รับอิทธิพลจากข้อจำกัดของเครื่องมือวัดที่มีเพียง 3 ข้อ และคะแนนเต็มรวม 3 คะแนน ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนความหลากหลายของทัศนคติได้ครบถ้วน จึงควรพิจารณาขยายรายการคำถามในงานวิจัยอนาคต เพื่อครอบคลุมมิติต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกต่อหนี้ ความมั่นใจในการวางแผน และการตัดสินใจทางการเงิน แม้จะมีข้อจำกัดดังกล่าว แต่เครื่องมือที่ใช้ยังอ้างอิงแนวทางของ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563) และ OECD (2020) ซึ่งเน้นคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเงินเชิงทัศนคติในบริบทสากล จึงสามารถใช้ประเมินภาพรวมเบื้องต้นได้อย่างเหมาะสม

ในด้านพฤติกรรมทางการเงิน แม้อยู่ในระดับดี แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนา โดยเฉพาะการเปรียบเทียบและเลือกผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสม ร้อยละ 60.00 ซึ่งอาจสะท้อนถึงการขาดแหล่งข้อมูลหรือแนวทางที่ช่วยให้ครูตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ความเข้าใจด้านการเงินดิจิทัลและภัยทางการเงิน แม้ว่า ครูรุ่นใหม่จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเงินดิจิทัลในระดับค่อนข้างดี ร้อยละ 69.11 และให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนรหัสผ่านบัญชีออนไลน์ แต่ยังคงมีความเข้าใจเกี่ยวกับภัยทางการเงินและแนวทางป้องกันการฉ้อโกงทางออนไลน์น้อย เช่น การถูกหลอกลวงให้ลงทุน ที่คิดเป็นร้อยละ 69.84 สถานการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้ด้านความปลอดภัยทางการเงินดิจิทัลให้มากขึ้น

2. กลุ่มระดับด้านความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่

ผลการวิจัย พบว่า ครูรุ่นใหม่ในกรุงเทพมหานครสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงิน ได้แก่ กลุ่มระดับสูง ร้อยละ 28.93 ระดับปานกลาง ร้อยละ 39.64 และระดับต่ำ ร้อยละ 31.43 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของศักยภาพในการจัดการทางการเงินภายในกลุ่มเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะเด่นและข้อจำกัดเฉพาะที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบแนวทางการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินระดับสูง ครูกลุ่มนี้มีความสามารถด้านการบริหารการเงินและการวางแผนการออมในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะในด้านการลงทุนที่มีค่าสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 93.55 สะท้อนถึงความเข้าใจเรื่องความเสี่ยงและผลตอบแทน อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้ยังขาดความรู้ในประเด็นสำคัญ เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น ร้อยละ 29.37 และดอกเบี้ยสินเชื่อ ร้อยละ 18.25 ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีผลต่อการวางแผนหนี้และการตัดสินใจทางการเงินในระยะยาว ด้านพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะการตัดสินใจจัดสรรเงินและการใช้จ่ายอย่างมีเป้าหมาย ส่วนทัศนคติอยู่ในระดับดีเยี่ยมเกือบสมบูรณ์ ร้อยละ 98.35 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นต้นแบบทางการเงินในโรงเรียน

2.2 กลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินระดับปานกลาง กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด โดยมีจุดเด่นในด้านการลงทุน ร้อยละ 83.10 แต่ยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยเฉพาะความรู้ด้านรายได้ ร้อยละ 46.16 และการคำนวณดอกเบี้ยที่เกี่ยวข้องกับการออม ต่ำกว่าร้อยละ 30 ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการวางแผนทางการเงินและการจัดการหนี้ในชีวิตจริง ด้านพฤติกรรมการเงินอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่ยังต้องพัฒนา

ในเรื่องการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ร้อยละ 52.25 ด้านทัศนคติยังคงอยู่ในระดับสูง แต่อาจไม่เพียงพอหากไม่สามารถแปลงเจตคติไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 กลุ่มความฉลาดรู้ทางการเงินระดับต่ำ ครูในกลุ่มนี้มีข้อจำกัดชัดเจนในแทบทุกมิติ โดยเฉพาะความรู้ด้านรายได้และออม ซึ่งมีค่าสัดส่วนต่ำมาก ร้อยละ 5.45 และ 4.55 ตามลำดับ ด้านพฤติกรรมทางการเงินแม้อยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังคงสะท้อนถึงความเข้าใจที่จำกัด เช่น การตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ร้อยละ 51.13 และการออมเพื่ออนาคต ต่ำกว่าร้อยละ 10 อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้ยังคงมีทัศนคติทางการเงินในระดับสูง ร้อยละ 87.50 ซึ่งเป็นจุดแข็งที่สามารถต่อยอดผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางการเงินในระยะยาวได้

ผลการจัดกลุ่มระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความแตกต่างในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอย่างชัดเจน โดยกลุ่มที่มีระดับคะแนนสูงมีศักยภาพในการบริหารจัดการเงินและวางแผนทางการเงินได้ดี แต่ยังมีช่องว่างในความรู้พื้นฐานบางประการ กลุ่มระดับปานกลางมีความเข้าใจในบางด้าน เช่น การลงทุน แต่ยังขาดความรู้และพฤติกรรมที่สอดคล้องในชีวิตจริง ส่วนกลุ่มระดับต่ำมีข้อจำกัดแทบทุกด้าน แม้ยังคงมีทัศนคติที่ดีเป็นทุนเดิม ซึ่งสามารถใช้เป็นจุดตั้งต้นในการพัฒนาได้ ผลลัพธ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบแนวทางการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่แยกตามระดับศักยภาพของแต่ละกลุ่มอย่างจำเพาะ เพื่อให้การพัฒนาเกิดผลในเชิงพฤติกรรมอย่างแท้จริงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการเงินที่ยังเป็นจุดอ่อน หน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้กำหนดนโยบาย ควรสนับสนุนการพัฒนาความรู้ทางการเงินของครูรุ่นใหม่ในประเด็นที่ยังอยู่ในระดับปานกลาง เช่น ดอกเบี้ย ความเสี่ยง และสินเชื่อ แม้ครูจะมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดี แต่ยังขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ออกแบบการพัฒนาให้เหมาะกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลการแบ่งกลุ่มครูตามระดับความฉลาดรู้ทางการเงิน (สูง ปานกลาง และ ต่ำ) สามารถใช้วางแผนอบรมหรือพัฒนาศักยภาพแบบจำแนกกลุ่ม โดยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้พัฒนาหลักสูตรควรออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์เฉพาะของแต่ละกลุ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา

3. ใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนาบุคลากรระดับสถานศึกษาและเชิงนโยบาย ผู้บริหาร ครู และหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สพฐ. สามารถใช้ผลวิจัยนี้ประกอบการวางแผนเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินของครูรุ่นใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมบทบาทความเป็นแบบอย่าง และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครู ควรวิจัยเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มระดับ เช่น อายุ ประสบการณ์ รายได้ หรือการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน ซึ่งจะช่วยอธิบายความแตกต่าง และนำไปสู่การออกแบบนโยบายหรือแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสม
2. ขยายการศึกษาไปยังครูในสังกัดและพื้นที่อื่นควรศึกษาครูในสังกัดอื่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รวมถึงพื้นที่ต่างจังหวัดทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อเปรียบเทียบบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของครู
3. พัฒนาแนวทางที่เหมาะสมตามระดับความฉลาดรู้ทางการเงิน ควรศึกษาการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ตอบโจทย์ครูแต่ละกลุ่ม เช่น หลักสูตรการลงทุนขั้นสูงสำหรับกลุ่มที่มีความรู้สูง และโปรแกรมพื้นฐานสำหรับกลุ่มที่ยังต้องพัฒนา เพื่อให้การส่งเสริมมีประสิทธิภาพและตรงจุด
4. ศึกษาการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควรวิจัยการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น กลุ่มสนทนา หรือชุมชนครูออนไลน์ เพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเงิน ซึ่งเหมาะกับลักษณะการเรียนรู้ของครูรุ่นใหม่ และอาจต่อยอดเป็นกลไกการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลชนก สกนธวัฒน์ (2565). ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน (financial literacy) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วจอม.
- http://academic.obec.go.th/web/images/document/1674801052_d_1.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). ศธ.จัดอบรม “ครูไทยยุคใหม่ เข้าใจการเงิน” ยกระดับสมรรถนะเสริมสร้างการบริหารจัดการทางการเงินอย่างยั่งยืน. <https://www.moe.go.th/360ครูไทยยุคใหม่-เข้าใจกา/>
- ณัฐชา สกุลทอง. (2562). ศึกษาทักษะทางการเงินที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการก่อหนี้ของครูที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูและอื่น ๆ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. Economics Nida. <https://econ.nida.ac.th/wp-content/uploads/2021/05/3-6-6120313017-2-ฉบับสมบูรณ์.pdf>
- ธนพร ภูพันธ์ และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส. (2561). การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครูในเขตภาคกลาง. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 14(1), 248-261.
- <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/social/article/view/5312>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินปี 2563 ฉบับเต็ม.
- <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/image/research-and-publications/2563ThaiFLsurvey.pdf>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี 2565.
- <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/fl-survey-report.html>

- นุชประภา โมกข์ศาสตร์ และ เดชรัตน์ สุขกำเนิด (2565). *หนี้สินครู: แนวทางแก้ไขจากธนาคารแห่งประเทศไทย*. ศูนย์นโยบายเพื่ออนาคต (Think Forward Center). <https://think.moveforwardparty.org/article/economy/2847/>
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *หลักสูตรครูไทยยุคใหม่ เข้าใจการเงิน*. <https://bit.ly/42Tqaem>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566, 15 ตุลาคม). *ข้อมูลเปรียบเทียบ 5 ปีการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. http://www.bopp.go.th/?page_id=3544
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744
- อัจฉรา โยมสินธุ์. (2564). ปัญหาหนี้สินและความรู้ในการจัดการหนี้สินของครู. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สหามคมอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 10(1), 103-122. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/apheitvu/article/view/241064>

ภาษาอังกฤษ

- Atkinson, A., & Messy, F. A. (2012). *Measuring financial literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) pilot study*. OECD. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2012/03/measuring-financial-literacy_g17a210b/5k9csfs90fr4-en.pdf
- Compen, B., Witte, K. D., & Schelfhout, W. (2019). The role of teacher professional development in financial literacy education: A systematic literature review. *Educational Research Review*, 26, 16-31. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.12.001>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2013). *Pisa 2012 assessment and analytical framework mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy*. <https://doi.org/10.1787/9789264190511-en>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2020). *Oecd/infe 2020 international survey of adult financial literacy*. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy_145f5607-en.html
- Sawatzki, C. M., & Sullivan, P. A. (2017). Teachers' perceptions of financial literacy and the implications for professional learning. *Australian Journal of Teacher Education*, 42(5), 50-65. <https://doi.org/10.14221/ajte.2017v42n5.4>